

LOKAL SAMVERKAN MOT INTOLERANS

Goda exempel på beredskap mot
främlingsfientlighet i kommuner

Skriften är gjord av Stiftelsen Expo
som ett led i projektet Good Relations
Författare: Mohammed Tuffaha, redaktör: Anders Dalsbro, foto: Expo.

Rapporten kan laddas ned från:
<http://www.research.expo.se/>
www.regeringen.se/goodrelations
www.intermin.fi/en/development_projects/good_relations

Stiftelsen Expo
Box 12162, 102 24 Stockholm
Tel: 08-400 219 62
Fax: 08-652 62 04
info@expo.se
www.expo.se

Grafisk layout: Expo
Tryck: Elanders

LOKAL SAMVERKAN MOT INTOLERANS

Goda exempel på beredskap mot
främlingsfientlighet i kommuner

Inledning

Denna vägledning har tagits fram av Stiftelsen Expo som en del av aktiviteterna i EU-projektet Good Relations. Projektet Good Relations syftar till att motverka främlingsfientlighet och liknande former av intolerans genom att främja goda relationer. Projektet, som inleddes i november 2012, och som avslutas i oktober 2014, delfinansieras av Europeiska unionens program för grundläggande rättigheter och medborgarskap. Inrikesministeriet i Finland är huvudansvarig för projektet och Arbetsmarknadsdepartementet i Sverige är partner i projektet liksom Rådet för etniska minoriteter i Nordirland.

I Sverige fokuserar projektet på krisberedskap mot främlingsfientlighet inom ramen för kommunernas beredskap för att hantera främlingsfientliga handlingar. Som stöd för arbetet med projektet i Sverige har en nationell arbetsgrupp bistått med råd och stöd. Arbetsgruppen har bestått av Myndigheten för Samhällsskydd och beredskap, Forum för levande historia, Länsstyrelsen i Västra Götaland, Stiftelsen Expo, Teskedsorden, Röda korset, samt Malmö, Jokkmokk och Borlänge kommun.

Inom ramen för projektet har information om kommunernas beredskap att hantera främlingsfientliga handlingar samlats in och evenemang för att uppmärksamma vikten av att arbeta mot främlingsfientlighet har genomförts. I arbetet med projektet har en brist på kunskap om främlingsfientliga handlingar som en social risk samt hur dessa kan hanteras identifierats. Därför har fokus för detta material lagts på att skapa en enkel och tillgänglig vägledning för den som arbetar med frågor om främlingsfientlighet på lokal nivå.

Främlingsfientlighetens utbredning i Sverige

Främlingsfientlighet kan beskrivas som ett avståndstagande eller fientlighet mot vad som uppfattas som främlingar. Den kan komma till uttryck genom en negativ attityd – missaktning eller rent av hat – mot vissa personer på grund av etnisk tillhörighet eller religiös eller kulturell bakgrund. Företeelser som till exempel antisemitism, islamofobi, afrofobi och antiziganism omfattas. Avgörande i detta sammanhang är att det rör sig om sådana ideologier, uppfattningar och värderingar som strider mot principen om alla människors lika värde (*Arbetsmarknadsdepartementet* 2011).

Opinionsundersökningar visar att en övervägande majoritet av Sveriges befolkning har en positiv inställning till olika minoriteter. Mångfaldsbarometern, som getts ut sedan 2005, visar till exempel att drygt 70 procent uppgav att de har positiva erfarenheter av "invandrare" (Högskolan i Gävle, 2013).

Samtidigt finns det en minoritet som ger uttryck för intoleranta attityder. Enligt Mångfaldsbarometern hyser ca sex procent av den vuxna befolkningen extremt negativa attityder till mångfald. Enligt analysen i Mångfaldsbarometern skulle denna grupp kunna öka till runt 20 procent. En sådan utveckling skulle kunna ske "vid t.ex. allvarliga kriser där det svenska samhället känner sig hotat i sina grundläggande värderingar och välfärdssystem".

Det finns även en relativt stabil opinion i Sverige som tycker att Sverige borde ta mot färre flyktingar, 2012 var det 45 procent (SOM-institutet 2013). 1992 angav 65 procent att det vore ett bra förslag att ta mot färre flyktingar. Även om förändringarna inte är så stora så har alltså flyktingopinionen över tid blivit mer generös.

Hatbrott

Statistik från Brottsförebyggande rådet visar att det årligen polis-anmäls mellan 5 000 och 6 000 hatbrott med främlingsfientliga, homofobiska eller antireligiösa motiv.

Av polisanmälningarna från 2012 uppskattas knappt 5 520 innehålla ett identifierat hatbrottsmotiv (Brå 2013). 72 procent (3 980 anmälningar) hade främlingsfientliga/rasistiska motiv, 13 procent (710 anmälningar) hade homofobiska, bifobiska eller heterofobiska motiv, 6 procent (310 anmälningar) hade islamofobiska motiv, 5 procent (260 anmälningar) hade kristofobiska och andra antireligiösa motiv, 4 procent (220 anmälningar) hade antisemitiska motiv och 1 procent (40 anmälningar) hade transfobiska motiv.

”En övervägande majoritet av Sveriges befolkning har en positiv inställning till olika minoriteter”

De vanligaste brottstyperna var under 2012 olaga hot och ofredande (41 procent) följt av våldsbrott (16 procent), ärekränkning (16 procent) och hets mot folkgrupp (11 procent).

Ungefär elva procent av de identifierade hatbrottsanmälningarna under 2012 var kopplade till högerextremism och nazism.

Rasideologiska grupperns aktiviteter

Stiftelsen Expo ger sedan 2009 ut en årsrapport om utvecklingen inom den rasideologiska miljön, alltså nazistiska och andra högerextrema grupper som tror på föreställningen att människan består av olika raser som inte bör blandas. Rapporten visar att rasideologiska grupper bedriver aktiviteter från Norrbotten till Skåne och att aktivitetsnivån under 2013 var den högsta sedan årsrapporten började ges ut (Expo, 1-2014). Totalt noterades 2 334 aktiviteter. Med aktiviteter åsyftas propagandaspridning, demonstrationer och andra organiserade aktiviteter som grupper utför.

Under 2013 toppade Stockholm (351) följt av Västra Götaland (330), Värmland (309) och Skåne (228) länen med flest aktiviteter. Om vi däremot ser på vilka kommuner som hade flest aktiviteter så blir bilden något annorlunda. Stockholms kommun ligger på första plats med 156 aktiviteter, därefter Karlstad (132) och på tredje plats Upplands-Bro (69). Göteborg kommer först på sjätte plats (55) och Malmö på fjortonde plats (41). Aktiviteterna är alltså inte främst koncentrerade till storstäderna, vilket blir ännu tydligare om man fördelar antal aktiviteter per invånare på orten eller länet.

Det är framförallt propagandaspridningen som ökar, från 1 351 aktiviteter 2012 till 1 884 under 2013, en ökning med närmare 40 procent. Även antalet manifestationer som torgmöten och offentliga flygbladsutdelningar ökade, med 26 procent. Två nazistorganisationer

dominerar den rasideologiska miljön för stunden. Svenskarnas parti stod under 2013 för närmare 70 procent av aktiviteterna och Svenska motståndsrörelsen för drygt 25 procent. I flera fall har det förkommit våld i anslutning till de rasideologiska gruppernas aktioner.

Attacker mot asylboenden

Ett flertal attacker mot asylboenden har ägt rum i Sverige de senaste åren. Det finns dock ingen officiell statistik över hur vanligt det är med motstånd och attacker mot asyl- och flyktingboenden. 2013 genomförde tidskriften Expo (Expo 1-2013) en granskning genom att sammanställa händelser som det rapporterats om i medier för åren 2010 till 2012. Under perioden identifierades totalt 58 attacker och protester runt om i landet. Det handlade till exempel om ett asylboende i Skellefteå som vandaliserats, stenkastning mot asylboende i Påskallavik, eller högerextremister som i en aktion kastade ägg mot ett asylboende i Stockholm. Vad undersökningen framför allt visade var att fokus riktades mot ensamkommande flyktingbarn och -ungdomar.

Av de 58 attacker och protester som Expo identifierade var 67 procent riktade mot de ensamkommande flyktingbarnen och ungdomarna. Detta trots att de endast står för en liten del av det totala antalet asylsökande. Statistik från Migrationsverket visar att under 2013 sökte 3 852 ensamkommande barn asyl i Sverige. Situationen kan kopplas till att intoleranta partier och grupper systematiskt i sin propaganda pekar ut barnen och ungdomarna som ett problem.

8

Trygghet och delaktighet för alla medborgare

Ansvar för bland annat hälso- och sjukvård, social välfärd, skola och äldreomsorg vilar på kommuner och landsting. Medborgarna har många vardagliga kontakter med den kommunala verksamheten, och kommunerna spelar en viktig roll i arbetet med att garantera lika-behandling och värna mänskliga rättigheter på lokal nivå i Sverige. Kommunen är skyldig att kontinuerligt arbeta utifrån ett helhetsperspektiv för att främja grundläggande demokratiska värden.

En främlingsfientlig händelse i en kommun kan påverka många medborgare och kommunanställda, direkt eller indirekt. Främlingsfientliga handlingar kan leda till oro och minskad trygghet i kommunen. Rädsla för trakasserier kan leda till att medborgarnas rörelsefrihet begränsas. Många förtroendevalda och aktiva i civilsamhället på lokal nivå utsätts för hot och hat från bland annat främlingsfientliga

grupper och individer. Kommunernas beredskap för att hantera främlingsfientliga handlingar är därför viktig för att garantera alla medborgares trygghet och delaktighet i lokalsamhället.

Arbetet för att motverka främlingsfientliga handlingar påverkar flera sektorer i kommunen på olika sätt. Många olika faktorer kan påverka risken för främlingsfientliga handlingar i en kommun och olika aktörer kan samverka för att åtgärda och förebygga främlingsfientlighet som en social risk i kommunens förvaltningsområde.

I Sverige har kommunerna under lång tid främst beaktat fysiska och tekniska risker som en

del av deras risk- och sårbarhetsanalys. Kunskap om hur sociala risker kan ingå i en mer samman-

satt bedömning har varit tämligen begränsad.

En social risk definieras

som sannolikheten för

oönskade händelser,

beteenden eller tillstånd

med ursprung i sociala

förhållanden och som har

negativa konsekvenser för det som bedöms vara önskvärt (Länsstyrelsen Västra Götaland 2012:01).

Insikten om att arbetet med sociala risker måste identifieras, analyseras och integreras ledde till att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap finansierade utvecklingen av en modell med ett socialt perspektiv för att öka kunskaperna om hur lokala och regionala förvaltningar kan bli bättre på att integrera sociala risker i sina risk- och sårbarhetsanalyser. Ett samarbete mellan Västra Götalands län, Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen Dalarna utmynnade i Västra Götalandsmodellen. Samverkan har en särskilt framträdande roll i arbetet. Västra Götalandsmodellen understryker också betydelsen av att arbeta förebyggande. (Länsstyrelsen Västra Götaland 2012:01).

Arbetet med sociala risker ringar in sådant som bedöms vara skyddsvärt. Det kan handla om demokrati och mänskliga rättigheter, välfungerande samhällsfunktioner, ekonomisk trygghet eller en fysisk och socialt trygg miljö enligt Västra Götalandsmodellens riktlinjer. Här skulle främlingsfientlighet potentiellt kunna inkluderas som en social risk som kan leda till ökad otrygghet.

”Fokus riktades mot ensamkommande flyktingbarn och -ungdomar”

Förebygga främlingsfientlighet

Inför arbetet med det här materialet har en rad kommuner undersökts. Urvalet har sedan gjorts utifrån graden av samverkan mellan kommun och lokalsamhälle. I det här materialet har exempel från fem kommuner lyfts fram. Gemensamt för dessa kommuner är att det funnits en insikt om att främlingsfientlighet kan förebyggas i samverkan med aktörer i lokalsamhället.

Kungälv – När en tonåring misshandlades till döds av ett flertal unga nazister väckte det starka reaktioner. Händelsen ledde till att kommunen utvecklade en långsiktig arbetsmodell för att motarbeta och förebygga högerextrema miljöer genom skolverksamheten.

Göteborg – Representanter från Svenska kyrkan insåg behovet av att mobilisera olika religiösa ledare och tog initiativet till ett interreligiöst arbete för att stärka relationerna i staden och utmana främlingsfientligheten genom information och aktiviteter.

Botkyrka - Mångfalden är en tillgång, men också en utmaning. Diskriminering på arbets- och bostadsmarknaden bidrar till segregation. Genom en interkulturell strategi verkar kommunen för att människor med olika sociala bakgrunder ska samarbeta och mötas för att bemöta främlingsfientliga fördomar och åsikter.

Malmö – Främlingsfientlighet är ett problem som förekommer i olika sociala sammanhang, även inom idrotten som engagerar många ungdomar. I flera års tid har kommunen tillsammans med aktörer i lokalsamhället samverkat kring satsningen Fotboll mot rasism för att utbilda ledare och spelare om vikten av att hålla sporten fri från intoleranta attityder.

”I Sverige har kommunerna under lång tid främst beaktat fysiska och tekniska risker som en del av deras risk- och sårbarhetsanalys.”

Söderköping – Migrationsverkets anvisningar av flyktingar till kommuner runtom i landet har ofta kantats av lokala protester, telefonhot och vandalism. Söderköping är ett mindre samhälle som på senare år tagit emot ensamkommande flyktingbarn. Genom kommunens samverkansråd har aktörer från lokalsamhället ordnat aktiviteter för både nyanlända och svenska ungdomar för att förebygga främlingsfientlighet.

Texterna om de olika kommunerna syftar till att exemplifiera hur ett arbete mot främlingsfientlighet kan se ut. Den här skriften bygger på material som lämnats av kommunala tjänstemän och representanter från lokalsamhället.

Inom ramen för projektet Good Relations har ett flertal indikatorer för att uppskatta risken för främlingsfientliga händelser tagits fram.

För att förtydliga vilka utmaningar en kommun kan komma att stå inför har vi under respektive kommunexempel lyft fram ett antal av de riskindikatorer som vi bedömt vara relevanta i sammanhanget.

P

**Avgift
8-16**

**Jag är osynlig
för de flesta.
Kan du se mig?**

Toleransprojektet 2010/11 😊

Kungälvsmodellen

Kungälv kommun

Nazismen som ideologi dog inte ut efter andra världskriget. Trots vetenskapen om Förintelsens fasor har nazismens idéer fortsatt att locka nya anhängare. Bland nazisterna sprids rasism, judehat, homofobi och ett öppet förakt mot demokratin.

Men den nazistiska miljön sprider inte bara hets och hat, i dess spår följer även våld. De senaste decennierna kan flera mord kopplas till miljön. Under senare år har det svenska nazistiska miljön blivit allt mer aktiv.

John Hron var bara 14 år när han 1995, under brutala former, mishandlades till döds av fyra nazistiska ungdomar. Mordet kom att bli ett av de mest uppmärksammade och chockerande våldsbrotten med nazistiska förtecken i Sverige.

Att en ung människa dog den där sommarnatten för snart 20 år sedan är en tragedi, men att det hände i Kungälv kommun var inte en tillfällighet. Från tiden före andra världskriget hade det funnits nazistiska grupperingar i kommunen. De bidrog till en kontinuitet som ledde till bildandet av nya grupperingar ända in på 90-talet.

Mordet väckte starka reaktioner och krav på att samhället och beslutsfattare skulle vidta omedelbara åtgärder. Det blev startskottet för ett långsiktigt och uthålligt arbete i kommunen för att förebygga intolerans och rasism.

Istället för vänta med att angripa problemen när de väl uppstått valde man att gå till botten med orsakerna och de bakomliggande krafterna för att så stävja våldet och framväxten av högerextrema miljöer. Under namnet Toleransprojektet, mer känt som Kungälvsmodellen, har arbetet kontinuerligt fortsatt för att unga människor inte ska drabbas av extre-

mismens destruktiva krafter. Modellen är intressant att lyfta fram som ett exempel på hur arbetet mot främlingsfientliga handlingar kan bedrivas.

Riskindikatorer

- Identifikation med en främlingsfientlig ideologi
- Synlig aktivitet från främlingsfientliga grupper.
- Social acceptans för och förstärkning av fördomar
- Negativ inställning till utsatta grupper

Åtgärder

Kungälvvs kommun tillsatte kort efter mordet på John Hron en grupp som utvecklade en strategi för att arbeta med elever som visade tecken på intolerans. Lokalt fanns det ungdomar som ingick i extremistiska miljöer och störde ordningen i skolan. Det fanns också en insikt om att det finns antidemokratiska idéer i samhället som banar vägen för rasism, homofobi och andra former av intolerans. Attityder och värderingar som i värsta fall skapar en jordmån för bildandet av extrema rörelser, grundande på nazistisk ideologi.

Arbetsmodellen i kommunen har i över femton års tid fortsatt bedrivas långsiktigt, systematiskt och konsekvent. Resultatet är att man inte längre behöver arbeta med att få unga att lämna högerextrema miljöer eftersom dessa grupper inte längre finns på orten. Istället har kommunen fortsatt att arbeta med att försvaga grogrunden för att sådana rörelser överhuvudtaget ska bildas och att ungdomar blir en del av dem. Det handlar om att få ungdomar att förstå vikten av demokratiska värden och stärka deras motstånd till destruktiva beteendemönster.

Detta sätt att arbeta har i hög grad karakteriseras av ett förebyggande perspektiv. Kommunen har därför länge haft en god beredskap när gäller att försöka undanröja själva förutsättningarna för att problemen ska uppstå

I huvudsak består Kungälvvsmodellen av tre områden för att hjälpa ungdomar i riskzonen från att fortsätta utveckla destruktiva och intoleranta beteendemönster. Man arbetar med splittrande aktiviteter genom

att skapa distans mellan individerna i ungdomsgruppen. Då går de miste om den nödvändiga uppmärksamheten de behöver för att bevara sin sociala ställning på skolan.

Dessutom arbetar man framtidsfokuserat genom att skapa positiva självbilder varigenom ungdomarna ser sin plats i det framtida samhället, att de också kan bli deltagande samhällsmedborgare där de ingår i ett socialt sammanhang och är en del av arbetsmarknaden.

Slutligen kan man genom resocialiserande aktiviteter erbjuda ungdomarna olika möjligheter till ett liv med möjligheter till träning i socialt ansvarstagande för att på så sätt utveckla deras sociala kompetens. Avgörande är att insatserna börjar i tid. En ung individ har inte en odemokratisk eller

rasistisk identitet från början. I likhet med andra ungdomar söker dessa ungdomar efter en identitet och gemenskap. Därför är det viktigt att de erbjuds attraktiva alternativ istället för en framtid inom högerextrema miljöer.

Vilken skolverksamhet som helst kan utifrån Kungälvsmode-

len utveckla en särskild och frivillig utbildning för elever i riskzonen som löper parallellt med den ordinarie undervisningen. Hänsyn tas till relationen mellan elevens tankar, beteenden och den grupp han eller hon ingår i. Utbildningen tar också hänsyn till elevens individuella förutsättningar. Skraddarsydd och mer intensiva utbildningar som riktar sig till en handfull elever är mer resurskrävande och den enskilda insatsen kan sträcka sig över ett helt läsår.

Skolan kan också välja att integrera arbetet med toleransfrågor i den ordinarie undervisningen som då återkommer i flera ämnen. En sådan utbildningssatsning förutsätter att det finns en särskild kompetens bland lärarna på skolan. Fortbildning är avgörande för att arbetet med toleransfrågor ska ske på ett effektivt sätt. Varje skola kan utforma utbild-

”Arbetsmodellen i kommunen har i över femton års tid fortsatt bedrivas långsiktigt, systematiskt och konsekvent”

ningen efter sina egna sociala förutsättningar och överväganden med hänsyn till elevernas behov. Om kommunen som helhet arbetar med att främja grundläggande demokratiska värden kan också ett kunskapsutbyte ske mellan de olika skolorna.

Kungälvsmodellen har visat sig vara framgångsrik. 2013 kom också rapporten Intoleransens pris (framtagen på initiativ av Stiftelsen Teskedsorden och Stiftelsen Expo inom ramen för Kungälvsmodellen) som är en socioekonomisk analys av vit makt-rörelsen och Kungälvsmodellen för att öka kunskapen om vad samhället ekonomiskt och socialt kan tjäna på att arbeta

”Rapporten pekar på att Kungälvsmodellen är en god investering för framtiden”

förebyggande med dessa frågor. Rapporten pekar på att Kungälvsmodellen är en god investering för framtiden. Om de särskilda åtgärderna är framgångsrika kommer eleven få en tryggare identitet och dessutom uppleva skolarbetet som något meningsfullt

16

Nyckelaktörerna

När kommunen började utveckla Kungälvsmodellen 1995 valde den att samverka och låta fler aktörer vara med och driva arbetet. Utgångspunkten var att ungdomar som hamnar i högerextrema miljöer är ett problem som påverkade hela samhället. Företrädare från föreningslivet, Svenska kyrkan och Nattvandrarerna deltog. Företagare i kommunen sponsrade projektet med pengar. De ideella aktörerna anordnade öppna föreläsningar och seminarier för att sprida kunskap om Kungälvsmodellen.

Kommunen vände sig också direkt till de ungdomar som var på väg in eller rentav på väg ut från den högerextrema miljön. Dessutom vände man sig till personer med ledande ställning i ungdomsgängen. Syftet var att samla in information om dessa miljöer för att kartlägga dem. Genom att samverka med de personer som projektet riktade

sig mot kunde kommunen ta till vara på viktiga erfarenheter och utveckla arbetsmodellen därefter. Fastän arbetsmodellen 1999 övergick till att bli ett renodlat skolprojekt har exempelvis ABF, Fredsrörelsen och Svenska kyrkan fortsatt att arrangera utbildningar kopplade till projektets kärnfrågor om tolerans.

Göteborgs Interreligiösa center

Göteborgs stad

Olika religiösa grupper är ofta utsatta för intolerans och främlingsfientlighet. Uppförandet av församlingslokaler har många gånger mötts av protester. Andra gånger har moskéer och synagogor eller religiösa gravplatser utsatts för skadegörelse och vandalisering. Det har skett flera incidenter som riktats mot en specifik religiös grupp. I Trollhättan 1993 brann moskén ned efter att en högerextrem aktivist tänt eld på byggnaden. Flertalet gånger har judiska församlingen i Malmö utsatts för vandalisering och klotter med antisemitiska budskap.

Ett sätt att förebygga spänningar mellan religiösa grupper och öka medvetenheten kring intoleransen mot religiösa minoriteter är främjandet av relationer. I Göteborg har man valt att arbeta interreligiöst. Tankarna bakom det interreligiösa arbetet föddes i samband med en tragedi i staden.

För 15 år sedan dog 63 ungdomar och över 200 skadades i den katastrofala diskoteksbranden på Hisingen i Göteborg. Krishanteringen som följde var omfattande. En sådan händelse sätter givetvis stadens beredskap på prov. Olika kommunala förvaltningar fick på kort varsel koordinera och mobilisera sina resurser för att hjälpa drabbade, anhöriga och vänner. Känslorna gick höga efter branden. Rykten om att branden anlagts av främlingsfientliga krafter florerade. De flesta av ungdomarna på diskoteket den kvällen hade utländsk bakgrund. Affischer med texten "60 invandrarungdomar har dött, nu ska 60 svenskar dö" började dyka upp. Polisen misstänkte att någon försökte underblåsa motsättningar

och skapa negativa reaktioner. Den upptrissade stämningen i staden vittnade om behovet av platser där människor med olika bakgrund kunde mötas och samtala om det som hänt.

I Göteborg fanns en stor kulturell och religiös mångfald som både kunde hjälpas åt och samverka i vardagen och i kristider. Kyrkan i Brämaregården var tidigt ute och sökte kontakt med muslimska och katolska församlingar på Hisingen. Det fanns också planer på att bygga en moské i samma område. Sorgearbetet efter branden tydliggjorde behovet av en sådan församlingslokal. Brämaregårdens församling valde att sluta upp bakom moskébygget. Några boende protesterade mot förslaget och ställde sig kritiska till kyrkans stöd. Motståndet visade på nödvändigheten av möten över religionsgränserna för att utmana fördomar och öka förståelsen.

Riskindikatorer

- Begränsad interaktion mellan individer från olika grupper
- Social acceptans för och förstärkning av fördomar.
- Osäkerhet i närmiljö
- Kränkningar på grund av identitet

20

Åtgärder

I Sverige har vi haft begränsad erfarenhet av interreligiös samverkan. När arbetet tog fart i Göteborg 2006 var det därför något unikt. Stadens kyrkliga samfällighet ansökte om medel för att starta ett projekt med inriktning mot interreligiös dialog. Intentionen var att medverka till att skapa goda relationer mellan människor av olika trosuppfattningar i staden.

Till en början var det framförallt kristna och muslimska företrädare från olika församlingar som träffades. Med tiden anslöt sig fler personer från det övriga församlingslivet. Projektet ledde inom ett år till att femton ledare från fem olika religiösa traditioner bildade det Interreligiösa rådet. Rådet är ett förtroendeskapande organ vars uppdrag primärt är att främja dialog och samverkan mellan olika religiösa företrädare genom möten och gemensamma aktiviteter. Rådets arbete visade sig snart

vara en viktig resurs för Göteborgs stad med omnejd. Tidigt fanns det en idé om att rådet kunde effektivisera kontakterna med kommun, lands-ting och andra samhälleliga institutioner som efterfrågade mer kunskap om religion. Dessutom har rådet velat samarbeta kring gemensamma kulturarrangemang och engagemang i skolan. Kommunen har därför stöttat projektet och anslagit medel till verksamheten. Här har kommunens samverkan varit viktigt för att skapa en jämbördigare balans mellan parterna när det saknats tillräckliga resurser hos en mindre församling.

”I Sverige har vi haft begränsade erfarenheter av interreligiös samverkan”

Stadens interreligiösa arbete utvecklades ytterligare när kommunala tjänstemän, politiker och länspolismästare tillsammans med rådet 2009 gjorde en studieresa till St. Philips Centre i Leicester. Syftet med resan var att studera hur man där arbetar med religionsdialog och samexistens i staden, i församlingarna och gentemot allmänheten. Inspirerade av det interreligiösa arbetets samhällsnytta i Leicester beslöts det att starta ett liknande initiativ i Göteborg. De kommande åren arbetade rådet med att bygga upp en ny verksamhet.

Med hjälp av kommunens stöd och ekonomiska anslag kunde Göteborgs Interreligiösa center dra igång sin verksamhet 2012. Centret jobbar främst mot allmänheten genom att vara en mötesplats dit nyfikna kan komma för att lära sig mer om religioner genom att mötas, lyssna på föreläsningar eller delta i arbetsseminarier.

Grundidén är att genom centret utveckla och prova olika metoder för interreligiös och interkulturell dialog. Hit kan alla som är intresserade av frågor som rör religion i samhället komma och fortbilda sig eller själva bidra till verksamhetens arbete. Sedan verksamheten startade 2012 har centret också huserat ungdomsrådet Unga som tror, som bedriver aktiviteter riktade mot unga som vill engagera sig för gränsöverskridande möten. Sedan hösten 2013 drivs detta arbete i samarbete med Fryshuset interreligiösa ungdomsprojekt Tillsammans för Sverige.

Genom åren har Interreligiösa rådet med stöd av staden genomfört en rad olika aktiviteter för att främja möten över religionsgränserna. Ofta har det handlat om informationskampanjer, idrottsevenemang och

manifestationer. Initiativet Abrahams-tält vände sig till allmänheten. Vid ett flertal tillfällen reste rådet tält runtom i Göteborg som en metod för att främja samverkan mellan judiska, kristna och muslimska samfund i staden. Fotboll för fred samlade vid ett flertal tillfällen präster och imamer för att spela offentliga matcher. Syftet var att visa hur vardagliga möten kan skapa goda relationer. När Gazakriget bröt ut 2008 beslöt de religiösa ledarna i rådet att gemensamt marschera för fred och för att förebygga att oroligheter spred sig till kommunen i form av hatbrott och vandalism. Exempelen illustrerar rådets arbete med att mobilisera stadens religiösa liv på olika sätt för att motverka främlingsfientlighet och främja goda relationer

Arbetet mot allmänheten har med tiden blivit tydligare genom det interreligiösa centret. Detta blev särskilt tydligt i samband med planerna på att bygga en fullskalig moské i Göteborg. Beslutet om bygglov möttes av protester. När det stod klart att det högerextrema partiet Nationaldemokraterna skulle hålla en demonstration mot moskébygget, bara veckor innan invigningen i juni 2011, valde Interreligiösa centret att agera. Istället för en motdemonstration arrangerade centret en manifestation där man tydligt tog ställning för ett inkluderande samhälle.

22

Manifestationen "Ett Göteborg för alla" samlade religiösa samfund, lokala föreningar, politiska partier och privatpersoner. Representer från kommunstyrelsen fanns även på plats och höll tal. Här lyckades arrangörerna få en bred uppslutning kring sin manifestation och skickade ett viktigt budskap till de som företräder odemokratiska värden. Sedan dess har det Interreligiösa centret haft ambitionen att

”Genom åren har Interreligiösa rådet med stöd av kommunen genomfört en rad olika aktiviteter för att främja möten över religionsgränserna”

göra manifestationen till ett återkommande inslag varje år för att nå en bredare allmänhet och vara ett forum för möten och kunskapsutbyten som i praktiken motverkar främlingsfientlighet.

Nyckelaktörer

Det lokalt förankrade interreligiösa arbetet har inledningsvis vuxit fram i samverkan mellan olika församlingar. Svenska kyrkan har varit särskilt drivande på grund av sin goda organisation och resurser. Kommunen har sedan 2007 funnits i bakgrunden och skjutit till medel genom stadens kulturförvaltning. Med tiden har organisationen vuxit. Den interreligiösa satsningen i kommunen omfattar idag utbyten med en rad olika studieförbund och Göteborgs universitet. Dessutom förs återkommande samtal med församlingar som inte är representerade i det interreligiösa rådet för att utvidga samarbetet i framtiden.

En interkulturell strategi

Botkyrka kommun

Människor som invandrat till Sverige söker sig inte sällan till storstadsregionernas kommuner. Här finns ofta goda sociala nätverk och en större arbetsmarknad. Men negativa föreställningar och stigmatisering av invandrartäta förorter är ett faktum. I den dagliga rapporteringen dominerar en negativ bild av dessa områden som på 1960-talet ansågs vara exempel på modern stadsplanering. I det offentliga samtalet är invandraren och förorten nära sammankopplade. Tankarna leds in i en labyrint av sociala och kulturella problem där förorten får stå som kuliss och dess invånare som aktörer. När förorten inte längre anses ha en positiv potential stöts dess människor bort och riskerar att hamna i ett varaktigt utanförskap. Den strukturella diskrimineringen får svåra konsekvenser för individen på exempelvis arbetsmarknaden eller bostadsmarknaden.

Inom den högerextrema miljön är förorten själva sinnebild för den förhatliga mångkulturen och lyfts fram som ett bevis på att invandringen till Sverige är ett problem. Efter oroligheter i stadsdelen Husby i Stockholm maj 2013 byggde högerextremister upp våldssamma medborgargården. Enligt den högerextrema propagandan var syftet med aktionerna att "skippa rättvisa" efter oroligheterna. I aktionerna deltog nazister från Svenska motståndsrörelsen, Svenska-arnas parti och Förbundet Nationell ungdom tillsammans med bland annat fotbollshuliganer.

Samtidigt visade oroligheterna i Husby, som spred sig till andra stadsdelar och orter, att även positiva medborgarkrafter snabbt kan samlas. Bland annat försökte nattvandrare genom sin närvaro att lugna ner stämningen och skydda bland annat skolor från vandalisering.

Botkyrka är den kommun i Sverige som har störst andel invånare med utländsk bakgrund, 55 procent. Majoriteten av Botkyrkas ungdomar är trespråkiga. Här finns mer än 160 nationaliteter representerade och det talas över 100 olika språk. Befolkningsstrukturen i kommunen vittnar om den demografiska utvecklingen som skett i Sverige sedan 1960-talet. Mångfalden bland kommuninvånarna innebär en unik tillgång på kunskaper och erfarenheter. På samma gång finns även problem i form av rasism, utanförskap och diskriminering.

Kommunen framhåller att förekomsten av diskriminering skapar ojämlika villkor för invånarna. Maktordningar som upprätthålls genom diskriminerande behandling baserat på kön, ålder, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet försvårar chanserna på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden. Det är ett angeläget problem som inskränker människors möjligheter och som dessutom skapar en grogrund för social oro. Segregation försvårar även viktiga möten mellan människor med olika bakgrunder och majoritetssamhället, som är en viktig förutsättning för att ompröva fördomar och öka förståelsen människor sinsemellan.

I Botkyrka har man sedan 2010 arbetat med en interkulturell strategi som ska genomsyra kommunens organisation. Arbetet sträcker sig över en period av 15 år och syftar till att skapa ett samspel mellan offentlig sektor, företag, föreningar, organisationer, engagerade invånare och forskning. Den ökade insikten om mångfaldens möjligheter och utmaningar genom strategin kan vara ett viktigt kunskapskapital i förebyggandet och hanterandet av främlingsfientlighet

Riskindikatorer

- Ekonomisk osäkerhet
- Boendesegregation och skolsegregation.
- Begränsad interaktion mellan individer från olika

Åtgärder

Botkyrka kommun tillsatte 2005 en tjänst som utvecklingschef på kommunledningsnivå för att utveckla en ny modell för att bättre ta till vara på kommunens befolkningsstruktur samtidigt som invånarnas ojämlika situation i förhållande till majoritetssamhället skulle synliggöras. Botkyrka var vid denna tidpunkt den enda kommunen som lyfte fram arbetet mot diskriminering som en långsiktig fråga på strategisk nivå.

Arbetet utmynnade i att kommunen 2010 med en bred politisk samsyn antog en interkulturell strategi för att långsiktigt och systematiskt möta de utmaningar man stod inför. Visionen är att arbeta förebyggande och främjande för ett hållbart Botkyrka där olika etniska, religiösa och socioekonomiska grupper inte bara lever nära varandra utan också samarbetar. Arbetet leds av kommunen men sker i samverkan mellan offentlig sektor, företag, föreningar, organisationer, engagerade kommuninvånare och forskare. Integration och mångkultur är vedertagna begrepp i den politiska debatten, men Botkyrka markerar att de tar nästa steg från en ensidig syn på migration genom begreppet interkultur. Skillnaden består i att gå från samexistens till samarbete, att gå från att grupper lever sida vid sida till att man möts och bygger ett samhälle tillsammans. Stommen i kommunens interkulturella strategi är samspel.

Målbilden för arbetet med den interkulturella strategin är att på 15 år bryta dagens mönster och bygga ett interkulturellt samhälle där social och etnisk bakgrund eller trosuppfattning inte är ett hinder för att få tillgång till makt och resurser på lika villkor. Flickor och pojkar, kvinnor och män som har Botkyrka som sin hembygd har ett försprång på en globaliserad arbetsmarknad och i samhället i stort.

Kommunen har genom den interkulturella strategin antagit ett arbetssätt som förutsätter att alla förtroendevalda, medarbetare och samarbetspartners tar ett gemensamt ansvar för grundläggande värden och ökad medvetenhet kring olika kulturella uttryck.

Strategin tar upp tre huvudområden med tillhörande handlingsvägar: antidiskriminering, kommunen som plats och kommunen som organisation. I praktiken innebär det att kommunen som sin handlingsväg ska minska och upphäva de negativa effekterna av segregationen genom att verka för att dess invånare inte diskrimineras eller utsätts för rasism.

Kommunen ska också vara en plats som samverkar på regional och nationell nivå för arbete med kompetensförsörjning, segregation på bostadsmarknaden samt identitetsskapande och delaktighet i samhället. Slutligen ska kommunen som organisation manifesteras sin antagna strategi i rekryteringen av personal, bemötande av medbor-

gare och samverkan med föreningslivet.

Den interkulturella strategin utgör själva ramverket inom vilken kommunen arbetar med olika typer av riktade insatser för att minska och upphäva de negativa effekterna av segregation. Sedan 2010 har nya projekt startats och samarbeten ingåtts.

I Botkyrka finns den kommunala stiftelsen Mångkulturellt centrum, som sedan 1980-talet arbetat för ett samhälle där mångfalden reflekteras i den nationella självbilden och där migrationsrelaterade fenomen ingår som en självklar del i det svenska kulturarvet. Verksamheten kombinerar utställningar, forskning, bokförlag, öppna seminarier, utbildningar och

”Visionen är att arbeta förebyggande”

utrednings- och utvärderingsuppdrag. Centret har ett långsiktigt samverkansavtal med Södertörns högskola och Nordiska museet med syfte att producera och sprida kunskap om migrations roll för kulturarv, social och kulturell hållbarhet samt

urban utveckling. Stiftelsens kunskap har varit viktig för kommunens satsning att integrera den interkulturella strategin inom sina förvaltningsgrenar.

28

Sedan 2007 har Botkyrka jämte ett flertal andra kommuner varit anslutna till Europeiska koalitionen av städer mot rasism (ECCAR). Här utbyter städer erfarenheter om hur man kan arbeta mot rasism och diskriminering på lokal nivå. Botkyrka har som ett led i att leva upp till koalitionen riktlinjer bedrivit forskningscirkel med invånare i kommunen för att utveckla antidiskriminerings- och demokratiarbetet. Arbetet är ett exempel på hur en kommun kan samverka med flera aktörer. Utöver de invånare som deltog i cirkelarna samt de forskare som genomförde dem, deltog kommunala företrädare och representanter från olika organisationer och nätverk. Utgångspunkten var att alla deltagare bidrar till den gemensamma fördjupningen inom det problemområde som bearbetades i varje cirkel, vissa mer genom teoretisk kunskap och andra mer genom verksamhetsnära kunskaper och erfarenheter.

Ännu ett steg för ett interkulturell Botkyrka togs när kommunen tillsammans med Eskilstuna och Malmö bildade ett UNESCO-center, LUCS. Det är en handlingsinriktad plattform där varje kommun utvecklar insatser som bidrar till en hållbar interkulturell utveckling. Syftet är att ta fram och kvalitetssäkra metoder som sedan sprids vidare lokalt, regionalt och

nationellt. Även i detta projekt är utgångspunkten att lösningarna på sammansatta samhällsutmaningar utvecklas en i jämlik samverkan mellan offentlig sektor, civilsamhället och lokalt förankrad forskning.

Botkyrkas pilotprojekt inom ramen för arbetet med UNESCO-centret är antiryktesnätverket, som utvecklats i syfte att identifiera, nyansera och förebygga rykten som motverkar den interkulturella utvecklingen i kommunen. Utgångspunkten är att rykten som leder till rasism, främlingsfientlighet och diskriminering omöjliggör ett interkulturellt samhälle.

Rykten kan vara allt ifrån påståenden om att invandrares kulturer inte går ihop med den svenska, till att resursfördelningen i kommunen är orättvis eller att kommunen endast avsätter resurser till vissa områden och lämnar andra utan. Faran med att låta sådana föreställningar eller rykten stå oemotsagda är att det underblåser motståndningar och social oro mellan människor. Tillsammans försöker forskare, kommuninvånare, kommunen, politiker, föreningar och lokala aktörer skapa en bred social mobilisering genom antiryktesnätverket och utveckla gemensamma metoder och verktyg för att motverka rykten.

Nyckelaktörer

Det långsiktiga arbetet med den interkulturella strategin i kommunen har kännetecknats av nya former av samverkan med olika aktörer för att ta till vara på de många teoretiska och praktiska perspektiv som finns i lokalsamhället. Genom att samverka med målgrupper som upplever utsatthet så kan den bättre synliggöras. Samarbetet med Södertörns högskola innebär att kommunen får tillgång till vetenskapliga data som används som underlag för det fortsatta arbetet mot målbilden.

"Ett rött kort
mot våld"

"Ett rött kort
mot våld"

"Ett rött kort
mot våld"

"Ett rött kort
mot våld"

"Ett rött kort
mot våld"

"Ett rött kort
mot våld"

30

"Ett rött kort
mot våld"

Det enda sättet till ett
friskt Sverige är en godare
mot våld.

Det enda sättet till ett
friskt Sverige är en godare
mot våld.

Ge rasismen rött kort

Malmö stad

Idrotten är inte förskonad från rasism. Den tar sig uttryck genom verbala kränkningar från läktare eller mellan utövare. I flera europeiska fotbollsligor har det rapporterats om supportrar som skanderar antisemitiska slagord, hånar svarta spelare eller gör fascistiska tecken. I flera länder finns det fotbollsfans som kombinerar lagsupport med ett öppet engagemang i högerextrema grupper och partier. Det är inte heller ovanligt att det förekommer våld på och runt arenorna med främlingsfientliga motiv. I t.ex. Polen består en betydande del av den högerextrema miljön av huliganer. Det är bland dem som högerextrema grupper rekryterar unga och våldsamma aktivister. Ett annat exempel är Storbritannien där den antimuslimska kampanjorganisationen English Defence League aktivt rekryterat aktivister bland huliganer.

I Sverige har det årligen talats om enstaka incidenter där rasism uttryckts öppet. Vanligast är dock fördomar och rasistiska kommentarer i omklädningsrummen eller hos ledare och föräldrar. Det uppger aktörerna bakom kampanjen "Ge rasismen rött kort" som sedan 2006 finns i Sverige. Kampanjen har sitt ursprung i den brittiska stiftelsen Show Racism the Red Card som sedan 1996 utmanat rasismen inom fotbollen med hjälp av kända fotbollsspelare. I Sverige har arbetet också riktat sig till alla fotbollsföreningar som vill markera sitt avståndstagande från rasism och skicka ett tydligt budskap om allas människors lika värde. 2006 hölls för första gången manifestationen "Ge rasismen rött kort" i herrallsvenskan och senare även i damallsvenskan. I början stod Spelarförbundet fotboll i Sverige (SFS) och Fotbollsförbundet bakom arbetet. Idag

är det framförallt Ungdom mot rasism (UMR) som leder arbetet med kampanjen. Själva manifestationen består i att spelare och föreningar symboliskt håller upp röda kort mot rasism i anslutning till en match.

Den mediala rapporteringen om Malmö har ofta handlat om utanförskapet och motsättningarna i staden.

När människor med olika bakgrunder inte möts leder det ofta till att negativa föreställningar och fördomar om varandra kan spridas. I skånerregionen finns ett rikt föreningsliv. Många ungdomar utövar idag någon form av idrott, inte minst inom fotbollen där över 350 föreningar är anslutna till Skånes fotbollsförbund.

Intresset för fotboll förenar. Ungdomarna möts på spelplanen, men de kan också mötas genom gemensamma värderingar och tillsammans ge rasismen rött kort.

I Malmö har man genom satsningen Fotboll mot rasism haft ambitionen att utbilda ledare och unga spelare i en antirasistisk värdegrund. Arbetet har skett i samverkan mellan kommunen och lokala aktörer.

Riskindikatorer

- Social acceptans för och förstärkning av fördomar
- Negativ attityd mot utsatta grupper
- Boende- och skolsegregation

”I Sverige har arbetet också riktat sig till alla fotbollsföreningar som vill markera sitt avståndstagande från rasism”

Åtgärder

Flera aktörer i Malmös lokalsamhälle ansåg att det var viktigt att förebygga rasism och främja positiva attityder i fotbollsklubbar. 2009 ansökte SFS och UMR medel från Allmänna arvsfonden för projektet Unga Fotbollsspelare mot rasism och våld. Syftet med projektet var att driva en kampanj mot rasism genom föreläsningar och seminarier riktade till både ledare och unga spelare. Projektet fortsatte fram till 2010 och motogs positivt av Malmö stad.

Kommunen valde att aktivt gå in och samarbeta med UMR och Malmö FF (MFF) med utgångspunkt i kampanjen "Ge rasismen rött kort", och målsättningen att fortsätta förebygga främlingsfientlighet inom fotbollen. Föreningar bjöds in till ett stort dagsevent som inleddes med en konferens där ett manifest om vilka värderingar som ska råda inom fotbollen togs fram. Under projektnamnet Fotboll mot rasism fortsatte arbetet genom två separata projekt, dels en utbildnings-satsning och dels en årlig fotbollsturnering. Det här blev startskottet för ett arbete där aktörer från den kommunala förvaltningen och lokalsamhället gick ihop och gjorde något gemensamt.

Fotboll mot rasism har fortsatt som arbetsmodell och inspirerat till nya satsningar. I Malmö finns numera Grundskolefotboll mot rasism och Gymnasiefotboll mot rasism, som nya samarbetsprojekt mellan skolor, kommunen, UMR, Malmö FF och antidiskrimineringsbyrån Malmö mot diskriminering. Skolorna möts i fotbollsturneringar och representanter från de olika samverkansparterna går ut på skolor och föreläser för elever samt personal.

Fotboll mot rasism fortsatte inte bara den verksamhet som startades av SFS och UMR 2009 med Unga fotbollsspelare mot rasism och våld. Det var i flera avseenden ett större projekt med en tydligare ansvarsfördelning mellan de samverkande. Malmö stad har samverkat kring projektet.

”Aktörer från den kommunala förvaltningen och lokalsamhället gick ihop och gjorde något gemensamt”

UMR har tillsammans med en representant från kommunen arbetat med utbildningsfrågor och framtagandet av ett metodmaterial som fotbolls-föreningar kan använda som ett led i värdegrundsarbetet. MFF har i sin tur bidragit med att organisera en årlig fotbollsturnering mot rasism som ett eget projekt under samma namn. En central del av arbetet i projektet har utgått från metodmaterialet "Spelar roll" som tagits fram av SFS och

UMR. Det består av 15 normkritiska övningar som syftar till att träna fotbollsledare och spelare i att tänka utanför normen för att skapa en inkluderande miljö.

Kommunens representanter och UMR har tillsammans löpande över åren hållit föreläsningar och seminarier för klubbar om hur metodmaterialet kan omsättas i praktiken.

Sedan 2011 har fotbollsturneringen Fotboll mot rasism årligen arrangerats under våren och sommaren. MFF organiserar turneringen i samverkan med Malmö stad, Region Skåne, UMR och en rad andra ideella

”En förutsättning för att projektet blev av var att kommunen tillsammans med flera olika aktörer i lokalsamhället gemensamt arbetade fram en arbetsmodell”

aktörer. Turneringen omfattar ett hundratal poj- och flicklag från hela Skåne. Tanken är att spelarna ska få uppleva en känsla av sammanhang och tillhörighet och ge en möjlighet till nya möten mellan ungdomar från olika klubbar och områden.

I anslutning till turneringen anordnas också en längre utbildningsdag om rasism och diskriminering. Här blir det tydligt hur fotbollen kan användas som ett pedagogiskt verktyg och konstruktiv aktivitet för att jobba med dessa frågor. Föreläsningar och seminarier hålls för ledare och spelare som tillsammans kan bidra till att utveckla metoder och perspektiv i projektet även efter turneringens slut.

Förhoppningen är att arrangemanget ska inspirera och locka nya fot-

bollsföreningar, samarbetspartners och andra medaktörer att engagera sig i projektets hjärtefrågor.

Nyckelaktörer

En förutsättning för att projekten blev av var att kommunen tillsammans med flera olika aktörer i lokalsamhället gemensamt arbetade fram en arbetsmodell som tog tillvara på de kunskaper och resurser som fanns tillgängliga. Från början samverkade Malmö stad med UMR och MFF, men på senare år har Fotboll mot rasism involverat fler aktörer som hjälpt till att utveckla projektet. Under fotbollsturneringen 2013 medverkade exempelvis Moderna museet med en kreativ workshop riktad till spelarna för att öva deras reflektioner kring samarbete, identitet och gemenskap. På senare år har också Sparbanken Öresund varit med och sponsrat turneringen.

Tillsammans

Söderköpings kommun

De senaste tio åren har antalet ensamkommande flyktingbarn som kommer till Sverige successivt ökat. I många kommuner runtom i landet har ensamkommande barn tagits om hand i väntan på beslut om uppehållstillstånd. Flyktingmottagandet har emellertid mött motstånd i form av protester, men även attacker och andra former av allvarliga incidenter som telefonhot, vandalisering, äggkastning, rasistiska flygblad, misshandel och mordbränder. Migrationsverket uppger att lokala informationsmöten kuppats av högerextrema aktivister som kommit dit för att piska upp stämningen mot flyktingarna. Idag finns ingen samlad kunskap eller utarbetad strategi för hur nyanlända flyktingar ska skyddas och hur lokalsamhället ska engageras i arbetet.

Söderköping är en kommun som sedan 2011 årligen tar emot ensamkommande barn och ungdomar. Det är en medelstor kommun i Östergötland med drygt 14 000 invånare. Genom en samverkansgrupp har kommunen i förebyggande syfte öppnat upp för ett utvecklat samarbete runt mottagandet av flyktingbarnen. Insikten om behovet av kontaktöppning mellan nyanlända och svenska ungdomar har varit en viktig drivkraft i kommunens arbete och Söderköping har velat engagera flera aktörer i lokalsamhället i mottagandet. De incidenter som drabbat flyktingar i flera svenska kommuner vittnar om behovet av att arbeta aktivt med frågan. I Söderköping har hittills inga incidenter riktade mot de nyanlända rapporterats

Riskindikatorer

- Osäkerhet i närmiljön
- Negativ attityd mot utsatta grupper
- Begränsat socialt kapital

Åtgärder

Söderköpings samverkansgrupp bildades 1991 och har haft som uppdrag att arbeta främjande och förebyggande bland ungdomar. Här förs ett långsiktigt arbete som involverar representanter från skola, socialtjänst, fritid, socialtjänst, vårdcentral, polis, kyrkan, föreningar och ungdomarna själva. Tanken är att försöka ta till vara på idéer och kompetens som finns i lokalsamhället. Genom åren har man bland annat haft projekt där ungdomar kan vara med och påverka innehållet. Gruppens arbete samordnas av en folkhälsosamordnare, anställd av kommunen, som är uppdaterad på nationella riktlinjer och som hanterar ekonomi utifrån kommunens avsatta medel samt har möjlighet att ansöka om medel till olika projekt.

När det stod klart att Söderköping skulle ta emot ensamkommande flyktingbarn 2011 bjöd samverkansgruppen in flyktingboendets personal till en diskussion om samarbete runt aktiviteter i syfte att utarbeta en strategi. Det fanns farhågor för att dessa ungdomar skulle isoleras från resten av samhället. Gruppen har velat uppmuntra de nyanländas såväl som de svenska ungdomarnas vilja och förmåga till att själva delta i integrationsprocessen. Detta har skett genom skapandet av en arena där ungdomarna får mötas, samverka och utvecklas tillsammans genom olika aktiviteter.

Den etablerade samverkansmodellen i kommunen har banat väg för olika initiativ. Under projektnamnet Tillsammans anordnas över hela året olika former av aktiviteter som involverat kommunen och ideella krafter. Själva aktiviteterna medför nya utbyten för deltagarna, men det viktigaste är mötet mellan de nyanlända och infödda. En viktig utgångspunkt har varit att rädslor och osäkerhet växer inför det man inte vet något om.

Fokus har legat på mötets ömsesidighet, att det inte bara är de

ensamkommande som ska upptäcka samhället. Tanken är att även samhället ska "upptäcka" de ensamkommande barnens och ungdomarnas kunskaper, erfarenheter, livsberättelser och färdigheter.

Teater Sörmland har bjudits in för att spela teaterföreställningen "Välkommen till Sverige", som handlar om två ensamkommande pojks flykt till Sverige, för målgruppen skolelever. Därefter deltar elever och representanter från samverkansgruppen, Svenska kyrkan och gymnasieskolan i en efterföljande diskussion om pjäsens budskap för att öka förståelsen kring flyktingskapet.

Vid ett flertal tillfällen har kommunen genom samverkansgruppen arrangerat läger och utflyktshelger. Ungdomar från boendet för ensamkommande flyktingbarn, Svenska kyrkans konfirmandgrupper och elever från gymnasieskolan åker varje år på ett veckolångt sommarläger för att umgås och stärka relationerna. Inför resan får några ungdomar tillsammans med vuxna från samverkansgruppen planera de olika lägeraktiviteterna. Fastän det funnits språkbarriärer mellan ungdomarna har sommarlägret syftat till att skapa en starkare samhörighet genom de olika friluftaktiviteterna. Förhoppningen är att lägret ska bidra till hållbara relationer som en viktig förutsättning för ömsesidig integration. Under veckorna finns möjligheten för kommunens ungdomar att mötas genom läsläsningshjälpen som också är ett samarbetsprojekt. Röda korset är drivande tillsammans med pensionerade lärare i genomförandet av aktiviteten. Samtidigt har ett samarbete med kommunens samverkansgrupp och andra aktörer varit aktuellt. Läsläsningshjälpen har också hjälpt resurssvaga skolungdomar som inte får tillräckligt med stöd i hemmet eller är i behov av extra stöd, och kommunens flyktingbarn är en sådan målgrupp.

Nyckelaktörer

Samverkansgruppens arbete i Söderköping har byggts upp under lång tid och engagerar många aktörer. Boendet för de ensamkommande flyktingbarnen har i ett tidigt skede samarbetat med Svenska kyrkans konfirmandgrupper för diskussionsträffar, men också anordnat gemensamma aktiviteter och upplevelser. Sedan dess har samarbetet fortsatt genom kommunens samverkansmodell. Det har öppnat för en lång rad möjligheter att samla idéer kring hur man kan arbeta tillsammans med ungdomarna. Till exempel genom kyrkans ungdomsverksamhet, Röda korsets läsläsningshjälp eller Friluftsförbundet arbete i ortens närmiljö.

Avslutning

40

Kommunerna som har presenterats i guiden är bara några exempel på hur främlingsfientlighet kan förebyggas. Dessa illustrerar att problemet med främlingsfientlighet står att finna i många olika sociala sammanhang. Vår ambition med urvalet har varit att exemplifiera detta. Insatserna i de aktuella kommunerna uppvisar en rad gemensamma faktorer som kan vara viktiga att beakta när kommunala tjänstemän vill föreslå lokala insatser i arbetet mot främlingsfientlighet.

I alla kommuner som presenteras finns olika former av *samverkan* mellan den kommunala förvaltningen och aktörer i lokalsamhället. Utgångspunkten har varit att samverkan möjliggör en mångfald av kunskaper och erfarenheter som stärker arbetet. I Söderköping har man till exempel under lång tid bedrivit arbete genom samverkansgruppen och i Botkyrka betonar den interkulturella strategin betydelsen av att ha ett samspel.

Några kommuner har utmärkt sig genom sin *långsiktighet*. Att anlägga ett längre tidsperspektiv kan vara en viktig förutsättning för att bygga en stark organisation kring arbetet mot främlingsfientlighet. I Kungälv har kommunen sedan 1995 arbetat med sin modell mot högerextrema ungdomsmiljöer. Den interkulturella strategin i Botkyrka sträcker sig över en 15-årsperiod.

Tonvikten har också legat på det *förebyggande* arbetet i kommunerna. Det finns en insikt om att främlingsfientlighet inte endast kan bemötas när den uppdagas. Istället kan kommunerna och dess samarbetspartners bedriva ett arbete som inriktar sig på exempelvis spridning av information, utbildning av ungdomar och möten mellan olika människor. Tydligast har detta varit i Kungälv där man fortsatt arbetet med att utbilda ungdomar fastän inga högerextrema miljöer längre står att

finna. Likaså har en stor del av Malmös satsning på föreningslivet kretsat kring utbildning. När det gäller det interreligiösa arbetet i Göteborg har det innefattat besök på arbetsplatser och i skolor för att tala om religion i samhället.

Arbetet med att integrera främlingsfientlighet som en sociala risk är fortfarande i startgroparna i kommunerna. Arbetet i kommunerna skulle kunna ingå som en del av ett konkretiserat beredskapsarbete som till exempel riktlinjerna som föreslås i Västra Götalandsmodellen. Ett viktigt första steg i detta arbete skulle vara att kommunen i samverkan med olika delar av civilsamhället, kommuner, landsting, myndigheter och näringsliv förenas kring en värdegrund som bestämmer vad som i samhället är särskilt skyddsvärt. Om värdegrunden exempelvis kretsar kring visionen om grundläggande mänskliga värden kan potentiella hot eller varningssignaler enklare identifieras för att riskbedömningar och åtgärder ska vidtas.

Materialet har lyft fram några exempel på olika former av insatser. Varje kommun är unik och har sina egna förutsättningar i arbetet mot främlingsfientlighet. Förhoppningen är att den här vägledningen ska kunna inspirera kommuner att tillsammans med framförallt lokalsamhället vidta förebyggande och långsiktiga åtgärder, som en del av beredskapen att hantera främlingsfientliga handlingar.

”Några kommuner har utmärkt sig genom sin långsiktighet”

Referenser

Arbetsmarknadsdepartementet, Ett effektivare arbete mot främlingsfientlighet och liknande former av intolerans. (2011:39)

Brottsförebyggande rådet, Hatbrott 2012 (2013:16)

Good Relations Project - Newsletter 1/2013. Vad är Good Relations?

42 *Mångfaldsbarometern 2013, Högskolan i Gävle (2013)*

SOM-institutet 2013, <http://www.som.gu.se/>

Stiftelsen Teskedsordern och Expo, Intoleransens pris. En socioekonomisk analys av vit makt-rörelsen och Kungälvsmodellen (2013)

Tidskriften Expo 1-2014, Intolerans 13. Expos årsrapport, finns att ladda ned på [www. http://research.expo.se/](http://research.expo.se/)

Tidskriften Expo 1-2013, Flyktingarna och motståndet

Västra Götalandsmodellen. Sociala risker i risk och sårbarhetsanalyser – en vägledning (2012)

This publication has been produced with the financial support of the European Union Fundamental Rights and Citizenship Programme. The content in this publication can in no way be taken to reflect the views of the European Commission.

Denna vägledning har tagits fram av Stiftelsen Expo som en del av aktiviteterna i EU-projektet Good Relations.

Projektet Good Relations syftar till att motverka främlingsfientlighet och liknande former av intolerans genom att främja goda relationer.

I det här materialet har exempel från fem kommuner lyfts fram. Gemensamt för dessa kommuner är att det funnits en insikt om att främlingsfientlighet kan förebyggas i samverkan med aktörer i lokalsamhället.